



STORTINGET

Innst. 419 S

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra utdannings- og forskningskomiteen

Dokument 8:281 S (2020–2021)

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Åshild Bruun-Gundersen, Bengt Rune Strifeldt, Morten Stordalen, Hanne Dyveke Søttar, Silje Hjemdal, Himanshu Gulati og Roy Steffensen om opptrappingsplan for helseutdanningene

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- «1. Stortinget ber regjeringen utarbeide en opptrappingsplan for studieplasser innenfor medisin, helsefag og sykepleie. Planen skal både inneholde konkrete tiltak om opprettelse av tilstrekkelig med studieplasser ved utdanningsinstitusjonene, og tiltak som sikrer studentene praksisplass i helsesektoren. Planen bør også inneholde tiltak som gjør det attraktivt for helsearbeidere å være i sektoren.
2. Stortinget ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2022 komme tilbake til Stortinget med innledende tiltak for å sikre flere studieplasser innenfor medisin, helsefag og sykepleie.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Høyre, Marianne Synnes Emblemsvåg, Kent Gudmundsen, Turid Kristensen og

Mathilde Tybring-Gjedde, fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Nina Sandberg og Torstein Tvedt Solberg, fra Fremskrittspartiet, lederen Roy Steffensen og Hanne Dyveke Søttar, fra Senterpartiet, Marit Arnstad og Marit Knutsdatter Strand, fra Sosialistisk Venstreparti, Mona Fagerås, fra Venstre, Solveig Schytz, og fra Kristelig Folkeparti, Hans Fredrik Grøvan, viser til representantforslaget. Forsknings- og høyere utdanningsminister Henrik Asheim har uttalt seg om forslaget i brev av 28. april 2021. Brevet følger som vedlegg til denne innstillingen.

Komiteen har mottatt flere skriftlige innspill i saken.

Komiteen viser også til komiteens behandling av Meld. St. 19 (2020–2021) Styring av statlige universiteter og høyskoler og Dokument 8:147 S (2020–2021) om å endre gradsforskriften, og merknader der om dimensjonering av høyere utdanning, jf. Innst. 425 S (2020–2021).

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, støtter forslagets intensjoner om at det er behov for å iverksette en opptrappingsplan for studier innenfor medisin, helsefag og sykepleie slik at utdanningssektoren får kapasitet til å utdanne den kompetansen samfunnet trenger. Per i dag viser Statistisk sentralbyrås (SSB) framskrivninger av arbeidsstyrken og sysselsettingen fram mot 2024 et stort behov for arbeidskraft i helsesektoren. Flertallet deler forslagsstillernes uro for at en ikke skal ha nok helsepersonell i samfunnet; et velferds-samfunn er avhengig av at en har tilgang på grunnleg-

gende helsehjelp, da må det legges til rette for at en har tilgang til nok helsepersonell.

Flertallet mener en at en slik opptrappingsplan må være forpliktende på flere områder, og fremhever at planen også må beskrive konkrete tiltak for å øke kapasiteten i praksisplassene i helsetjenesten. Samtidig bør planen selvsagt ta utgangspunkt i framskrivning av behovet for leger, sykepleiere og helsefagarbeidere som grunnlag for en opptrappingsplan. Flertallet viser blant annet til Grimstad-utvalget, som har gjort beregninger og kommet med forslag til hva som trengs for å utdanne flere av de legene Norge trenger.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Venstre og Kristelig Folkeparti viser til at mangelen på helsefagarbeidere og sykepleiere har vært et sentralt tema over flere år. SSB har i sitt mellomalternativ beregnet at det blir en mangel på 18 000 årsverk for helsefagarbeidere og i underkant av 29 000 årsverk for sykepleiere i 2035. Disse medlemmer er opptatt av å sørge for at universiteter og høyskoler bidrar til å dekke samfunnets kompetansebehov, og viser blant annet til de mange store satsingene som har vært gjort over flere år – senest gjennom Utdanningsløftet som ble lansert i revidert nasjonalbudsjett for 2020. Her ble det lagt inn midler til om lag 4 000 nye studieplasser ved universiteter og høyskoler.

Disse medlemmer vil trekke frem at det for regjeringspartiene har vært viktig at studieplassene går til fagområder hvor det er stort behov for kompetanse i årene fremover. Det ble derfor blant annet bevilget 40 mill. kroner ekstra til i hovedsak helse- og medisinutdanninger som har behov for rask oppgradering av undervisningsressurser, arealer og utstyr til klinisk undervisning for å møte stor økning i studentmassen.

Disse medlemmer vil peke på at det er behov for en overordnet plan for innfasing av nye studieplasser til høyere yrkesfaglig utdanning over tid, slik at man sikrer forutsigbarhet i sektoren. Hensikten med en slik planlagt opptrapping er å gi fagskolene, fylkeskommunene og arbeidslivet et konkret grunnlag for å planlegge rekruttering og utvikling av nye tilbud innenfor høyere yrkesfaglig utdanning. Det vil også kunne gi bedre grunnlag for å vedta midler til nye studieplasser ut fra beregninger i de enkelte fylkene av hvilke kompetansebehov som bør prioriteres. For å få en vellykket plan for opptrapping bør veksten i studieplasser kobles tett til kompetansebehov i arbeidslivet i hver enkelt region. Opptrappingsplanen for høyere yrkesfaglig utdanning omtales i strategien for høyere yrkesfaglig utdanning, som legges frem før sommeren.

Disse medlemmer vil trekke frem at regjeringspartiene og Fremskrittspartiet siden 2014 har tildelt midler til i underkant av 1 600 nye studieplasser til helseutdanningene, hvorav 450 studieplasser innenfor sy-

kepleierutdanningen, og 230 til videreutdanninger i sykepleie. Den store flaskehalsen for å utdanne flere sykepleiere er tilgangen på praksisplasser. Derfor har regjeringen i stortingsmeldingen om arbeidslivsrelevans, jf. Meld. St. 16 (2020–2021), lagt frem flere tiltak for Stortinget som skal bidra til flere praksisplasser i hele landet.

Disse medlemmer vil vise til at tiltakene blant annet er å utrede en forsterkning av kommunenes ansvar for utdanning av helse- og sosialfagsstudenter og å se på hvordan de private som leverer tjenester til det offentlige, kan bidra til å få utdannet flere innenfor disse yrkene. Andre tiltak er eksempelvis igangsetting av en pilotordning for mer og bedre praksis i de kommunale helse- og velferdstjenestene. På sikt er målet at erfaringene fra pilotordningen vil bidra til flere praksisplasser. Disse medlemmer vil i denne sammenheng trekke frem at Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling (Diku) organiserer utlysninger og tildeler midler til prosjekter som finansieres gjennom ordningen. Piloten har blant annet som mål å utarbeide nye og innovative måter å organisere og finansiere praksismodeller som kan bidra til å øke kapasiteten i praksisfeltet, og ta i bruk flere kommuner som ligger lenger unna studiestedene.

Disse medlemmer vil også trekke frem at hva gjelder medisinutdanningen, så ble det i statsbudsjettet for 2021 presentert et mål om at en større del av norske leger over tid skal utdannes i Norge. Disse medlemmer viser i denne sammenheng til at regjeringen har varslet et videre arbeid for å vurdere kostnader og muligheter for ulike alternativ for utvidet utdanningskapasitet i medisin. I dette ligger det at medisinutdanningen skal inkludere desentraliserte studiemodeller som tar en større del av helsetjenesten i bruk. Disse anbefalingene er en oppfølging av Grimstad-utvalgets rapport, som foreslo en betraktelig økning i utdanningskapasiteten i medisin i Norge. Det skal også vurderes om flere studiesteder skal tilby medisinutdanning. Disse medlemmer vil også trekke frem at regjeringspartiene og Fremskrittspartiet i revidert nasjonalbudsjett for 2020 styrket medisinutdanningene gjennom å tildele midler til 80 studieplasser.

For å få kartlagt mulighetene og utfordringene ved ytterligere opptrapping av antall studieplasser i medisin, har regjeringen nedsatt en interdepartemental arbeidsgruppe som skal utrede dette. Økt utdanningskapasitet i medisin innebærer kostnader til blant annet vitenskapelig ansatte, bygg og infrastruktur, i tillegg til nye studieplasser. Derfor omfatter dette arbeidet nær kontakt både med de aktuelle universitetsmiljøene og primær- og spesialisthelsetjenestene.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Sosialistisk Venstreparti vil vise til at det er et stort behov for helsepersonell, og at det der-

for er viktig at helseutdanningene prioriteres. Disse medlemmer mener det nå må iverksettes en forpliktende opptrappingsplan for studier innenfor medisin, helsefag og sykepleie, slik at utdanningssektoren får kapasitet til å utdanne den kompetansen samfunnet trenger.

Planen må også ha konkrete tiltak som tilrettelegger for opprettelse av tilstrekkelig med praksisplasser i helsesektoren. Disse medlemmer mener at det også er viktig å styrke pilotordningen for kommunal praksis i helse- og sosialfagutdanningene. Flere og bedre praksisplasser i kommunene vil gi en helseutdanning som er bedre tilpasset kompetansebehovene, og øke rekruttering til de kommunale helse- og velferdstjenestene. Arbeidsgiver må vurdere hvordan helse- og velferdstjenestene kan organiseres på en hensiktsmessig måte for å bedre rekrutteringssituasjonen. Disse medlemmer mener at økt bruk av faste, hele stillinger er et eksempel på tiltak som kan være viktig for å rekruttere kompetente medarbeidere, beholde kvalifisert arbeidskraft og bidra til å ivareta arbeidsmiljøet og redusere sykefravær.

Disse medlemmer vil også vise til at andelen norske leger som tar sin utdanning i utlandet, er svært høy: ca. 50 pst., og til Grimstad-utvalgets anbefaling om at Norge bør ha en utdanningskapasitet i medisin som er i samsvar med WHO-koden for rekruttering av helsepersonell. For å få til dette er det behov for en betydelig oppjustering av studieplasser i medisin ved norske universiteter.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til tidligere forslag fra representanter fra Senterpartiet om rekruttering av kommunepsykologer, Dokument 8:261 S (2020–2021). Gjennom en endring i helse- og omsorgstjenesteloven er alle kommuner fra januar 2020 pålagt å ha psykolog knyttet til seg. Økt rekruttering av psykologer i kommunene er derfor viktig for å oppfylle krav og behov i det kommunale tjenestetilbudet innenfor psykisk helse. På denne bakgrunn foreslår disse medlemmer at en opptrappingsplan også bør omfatte psykologi.

Disse medlemmer støtter videre forslaget om flere studieplasser i medisin, helsefag og sykepleie, og viser til at disse partiene gjentatte ganger har foreslått tiltak for å øke kapasiteten innenfor disse utdanningene. Disse medlemmer viser i den sammenheng til Arbeiderpartiets og Senterpartiets alternative statsbudsjett i perioden med forslag om et høyt antall nye studieplasser i høyere utdanning, herunder økt kapasitet i helsefagutdanningene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senter-

partiet og Sosialistisk Venstreparti fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2022 komme tilbake til Stortinget med innledende tiltak for å sikre flere studieplasser innenfor medisin, helsefag, sykepleie og psykologi.»

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en opptrappingsplan for studieplasser innenfor medisin, helsefag, sykepleie og psykologi. Planen skal både inneholde konkrete tiltak for opprettelse av tilstrekkelig med studieplasser ved utdanningsinstitusjonene, og tiltak som sikrer studentene praksisplass i helsesektoren. Planen bør også inneholde tiltak som gjør det attraktivt for helsearbeidere å være i sektoren.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser videre til at Arbeiderpartiet for 2021 foreslo hele 3 000 nye studieplasser, med særlig vekt på blant annet helsefagene. Arbeiderpartiet har også programfestet opptrappingsplaner for nye studieplasser og å prioritere utdanninger innenfor viktige yrker der det mangler tilstrekkelig kvalifisert arbeidskraft, som helseutdanningene er et eksempel på. Arbeiderpartiet har videre foreslått at dette hører hjemme i langtidsplanen for forskning og høyere utdanning, for å gi samfunnet og utdanningsinstitusjonene mer forutsigbarhet i opptrappingen av nye studieplasser i årene fremover. Særlig er det viktig med flere desentraliserte tilbud over hele landet, tilpasset behovene kommunene og helseforetakene har for kompetanseheving.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet viser til at for 2021 foreslo Senterpartiet en økning i nye studieplasser innenfor medisin med 100 nye studieplasser: sykepleie – 250 nye studieplasser, intensivsykepleie – 150 nye studieplasser, jordmor – 100 nye studieplasser og helsesykepleier – 100 nye studieplasser.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Fremskrittspartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

I

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2022 komme tilbake til Stortinget med

innledende tiltak for å sikre flere studieplasser innenfor medisin, helsefag, sykepleie og psykologi.

II

Stortinget ber regjeringen utarbeide en opptrappingsplan for studieplasser innenfor medisin, helse-

fag, sykepleie og psykologi. Planen skal både inneholde konkrete tiltak for opprettelse av tilstrekkelig med studieplasser ved utdanningsinstitusjonene, og tiltak som sikrer studentene praksisplass i helsesektoren. Planen bør også inneholde tiltak som gjør det attraktivt for helsearbeidere å være i sektoren.

Oslo, i utdannings- og forskningskomiteen, den 11. mai 2021

Roy Steffensen

leder

Mona Fagerås

ordfører



**DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT**

Forsknings- og høyere utdanningsministeren

Utdannings- og forskningskomiteen
Stortinget

Deres ref

Vår ref

Dato

21/2300-2

28. april 2021

Representantforslag 281 S (2020-2021) om opptrappingsplan for helseutdanningene

Mangelen på helsefagarbeidere og sykepleiere har vært et sentralt tema over flere år. Som representantene påpeker har SSB i sitt mellomalternativ beregnet at det blir en mangel på 18 000 årsverk for helsefagarbeidere og i underkant av 29 000 årsverk for sykepleiere i 2035. At ca. halvparten av norske leger utdannes i utlandet er også en utfordring som regjeringen også har adressert.

Regjeringen er opptatt av å sørge for at universiteter og høyskoler bidrar til å dekke samfunnets kompetansebehov. Regjeringen foreslo gjennom Utdanningsløftet i revidert nasjonalbudsjett for 2020 midler til om lag 4 000 nye studieplasser ved universiteter og høyskoler. For regjeringen har det vært viktig at studieplassene går til fagområder hvor det er stort behov for kompetanse i årene fremover. Regjeringen foreslo i tillegg 40 millioner kroner til i hovedsak helse- og medisintutdanninger som har behov for rask oppgradering av undervisningsressurser, arealer og utstyr til klinisk undervisning for å møte stor økning i studentmassen.

Regjeringen har signalisert at den ønsker at flere tar fagskoleutdanning, jf. blant annet i Meld. St. 9 (2016–2017) *Fagfolk for fremtiden*. I behandlingen av kompetansemeldingen våren 2020 kom følgende anmodningsvedtak fra Stortinget, jf. Innst. 370 S (2019–2020): «Stortinget ber regjeringen opprette inntil 1 000 nye studieplasser innen høyere yrkesfaglig utdanning fra høsten 2020, i tillegg til at de 1 000 studieplassene som regjeringen varslet i Prop. 117 S (2019–2020), skal bli permanente, og at det videre utarbeides en forpliktende opptrappingsplan med 1 000 nye studieplasser årlig over fem år».

Opptrapping av nye studieplasser i høyere yrkesfaglig utdanning og høyere utdanning vil måtte behandles i de årlige budsjettprosessene.

Kommentarer til de konkrete forslagene

- 1. Stortinget ber regjeringen utarbeide en opptrappingsplan for studieplasser innen medisin, helsefag og sykepleie. Planen skal både inneholde konkrete tiltak om opprettelse av tilstrekkelig med studieplasser ved utdanningsinstitusjonene, og tiltak som sikrer studentene praksisplass i helsesektoren. Planen bør også inneholde tiltak som gjør det attraktivt for helsearbeidere å være i sektoren.**

For å få til mer forutsigbarhet er det behov for en overordnet plan for innfasing av nye studieplasser til høyere yrkesfaglig utdanning over tid. Hensikten med en slik planlagt opptrapping er å gi fagskolene, fylkeskommunene og arbeidslivet et konkret grunnlag for å planlegge rekruttering og utvikling av nye tilbud innenfor høyere yrkesfaglig utdanning. Det vil også kunne gi bedre grunnlag for å vedta midler til nye studieplasser ut fra beregninger i de enkelte fylkene av hvilke kompetansebehov som bør prioriteres. For å få en vellykket plan for opptrapping bør veksten i studieplasser kobles tett til kompetansebehov i arbeidslivet i hver enkelt region. Opptrappingsplanen for høyere yrkesfaglig utdanning omtales i strategien for høyere yrkesfaglig utdanning, som legges frem før sommeren.

Siden 2014 har regjeringen tildelt midler til i underkant av 1 600 nye studieplasser til helseutdanningene hvorav 450 studieplasser innen sykepleierutdanningen, og 230 til videreutdanninger i sykepleie. De siste studieplassene kom i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett for 2020. Den store flaskehalsen for å utdanne flere sykepleiere er tilgangen på praksisplasser. Derfor har regjeringen i stortingsmeldingen om arbeidslivsrelevans som ligger til behandling i Stortinget flere forslag som skal bidra til flere praksisplasser i hele landet. Vi foreslår blant annet å utrede en forsterkning av kommunenes ansvar for utdanning av helse- og sosialfagsstudenter og se på hvordan de private som leverer tjenester til det offentlige kan bidra til å få utdannet flere innenfor disse yrkene.

Regjeringen har også igangsatt en pilotordning for mer og bedre praksis i de kommunale helse- og velferdstjenestene. På sikt er målet at erfaringene fra pilotordningen vil bidra til flere praksisplasser. Direktoratet for internasjonalisering og kvalitetsutvikling (Diku) organiserer utlysninger og tildeler midler til prosjekter som finansieres gjennom ordningen. Piloten har blant annet som mål å utarbeide nye og innovative måter å organisere og finansiere praksismodeller som kan bidra til å øke kapasiteten i praksisfeltet, og ta i bruk flere kommuner som ligger lenger unna studiestedene. Regjeringen finansierte ordningen med 10 millioner kroner i revidert nasjonalbudsjett i 2019, og styrket den med ytterligere 20 millioner kroner i statsbudsjettet for 2020. I desember 2020 tildelte DIKU 97 millioner kroner til prosjekter finansiert gjennom ordningen.

Hva gjelder medisinutdanningen presenterte regjeringen i sitt forslag til statsbudsjett for 2021 et mål om at en større del av norske leger over tid skal utdannes i Norge, jf. Prop. 1 S (2020–2021). Regjeringen skal vurdere kostnader og muligheter for ulike alternativ for utvidet

utdanningskapasitet i medisin. I dette ligger det at medisinutdanningen skal inkludere desentraliserte studiemodeller som tar en større del av helsetjenesten i bruk. Disse anbefalingene er en oppfølging av Grimstadutvalgets rapport som foreslo en betraktelig økning i utdanningskapasiteten i medisin i Norge. Det skal også vurderes om flere studiesteder skal tilby medisinutdanning. I revidert nasjonalbudsjett i 2020 styrket regjeringen medisinutdanningene gjennom å tildele midler til 80 studieplasser.

For å få kartlagt mulighetene og utfordringene ved ytterligere opptrapping av antall studieplasser i medisin, har regjeringen nedsatt en interdepartemental arbeidsgruppe som skal utrede dette. Økt utdanningskapasitet i medisin innebærer kostnader til blant annet vitenskapelig ansatte, bygg og infrastruktur, i tillegg til nye studieplasser. Derfor omfatter dette arbeidet nær kontakt både med de aktuelle universitetsmiljøene og primær- og spesialisthelsetjenestene.

2. Stortinget ber regjeringen i forbindelse med statsbudsjettet for 2022 komme tilbake til Stortinget med innledende tiltak for å sikre flere studieplasser innen medisin, helsefag og sykepleie.

Økning av utdanningskapasiteten vurderes og behandles i de ordinære budsjettprosessene.

Med hilsen

Henrik Asheim

